

Genvägen, möteplatsen, torget

– En utveckling av ett koloniområde i Landskrona

David Bratthäll

Gebvägen, mötesplatsen, torget - En utveckling av ett koloniområde i Landskrona

The shortcut, the rendezvous, the square - A development of an allotment area in Landskrona

David Bratthäll

Handledare: Ragnhild Claesson, SLU, Institutionen för landskapsplanering trädgårds- och jordbruksvetenskap

Examinator: Anders Westin, SLU, Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning

Omfattning: 15 hp

Nivå och fördjupning: G2E

Kurstitel: Kandidatexamensarbete i Landskapsarkitektur

Kurskod: EX0649

Ämne: Landskapsarkitektur

Program: Landskapsarkitektprogrammet

Utgivningsort: Alnarp

Utgivningsår: 2016

Omslagsbild: David Bratthäll

Elektronisk publicering: <http://stud.epsilon.slu.se>

Nyckelord: S:t Olovs vång, Landskrona, koloniområde, koloniträdgård, urban odling, landskapsarkitektur, fritidsodling, offentlig plats, grönområde

SAMMANDRAG

Jag har i det här kandidatarbetet skapat ett förslag för hur koloniområdet S:t Olovs vång ska kunna bli mer offentligt tillgängligt. Koloniområden är ofta välskötta och varierar mycket i personlig stil och växtval. Det har en stor potential för offentliga grönytor emellan de privata trädgårdarna.

Den första delen i uppsatsen beskriver koloniträdgårdens och den urbana odlingens historia i Sverige. Följt av teorier om de positiva effekter som grönytor och aktivt deltagande i skötsel kan ha på dess brukare. För att koppla detta till stadsplanering och design har jag valt att

avsluta teoridelen med generella teorier kring vad det är som gör att vissa platser eller grönytor fungerar bättre i staden än andra.

Den andra delen, som är mitt förslag för S:t Olovs vång, beskriver jag först Landskrona som stad och varför koloniområdet S:t Olovs vång är en bra plats att förändra. Förslaget kan beskrivas som en process där området kan förändras över tid. Ett sätt att låta brukare och den lokala befolkningen vara en aktiv del i förändringen.

ABSTRACT

In this bachelor thesis I have tried to achieve a proposal that creates more public accessible green space at the allotments of S:t Olovs vång. Allotments are often well managed and show a great variation of personal style and choice of plants. To create public green space in-between the private gardens has a great potential.

The first part of the thesis describes the history of allotment gardens and urban farming in Sweden. It continues with a presentation of theories about the benefits of green space and of users active management of local green

space. To connect this to urban planning and design I have ended the theory part of the thesis with theories about what makes some urban spaces or green spaces function better than others.

In the second part, which is my proposal for S:t Olovs vång, I describe the city of Landskrona and why the allotments of S:t Olovs vång is a good place to transform. The proposal can be described as a process, to change the area in a way that lets it transform in its own time. A way to make users and locals be an active part of the change.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

SAMMANDRAG	3
ABSTRACT	4
1 INLEDNING	6
1.1 Mål	6
1.2 Syfte	6
2 MATERIAL OCH METOD	6
2.1 Teori	7
2.2 Gestaltning	7
2.3 Avgränsningar	7
3 KONTEXT	8
3.1 Termer	9
4 KOLONILOTTENS HISTORIA - I Sverige och Landskrona	10
5 DEN URBANA ODLINGENS FORMER	10
6 ATT VARA EN AKTIV DEL I DET GRÖNA	11
7 PLANERA FÖR LIV OCH RÖRELSE	11
8 LANDSKRONA OCH S:T OLOVS VÅNG	14
8.1 Tågstationen flyttas	16
8.2 Grönområden	18
8.3 Bostadsformer och hustyper	20
8.4 Samhällsfunktioner	20
8.5 Bil- och GC-vägar	21
8.6 Ekologi	21
8.7 Ofentliga ytor	22
9 FÖRSLAGET	24
9.1 Översikt S:t Olovs vångs koloniområde	26
9.2 Genvägen	28
9.3 Mötesplatsen	32
9.4 Torget	36
9.5 Översikt förslagets effekter	42
10 DISKUSSION	44
KÄLLFÖRTECKNING	46
BILDKÄLLOR OCH KARTUNDERLAG	47

1 INLEDNING

I kursen Projekt 3 – Stora landskap (LKO140) utförde vi ett grupparbete där vi arbetade med staden Landskrona. Genom detta arbete tog vi fasta på två av stadens starka drag, industri-staden och kolonistaden. Med mitt kandidat-arbete vill jag utveckla idén om kolonistaden Landskrona och hur den kan utvecklas i fram-tiden. Mer specifikt så har jag i detta arbete valt att inrikta mig på koloniområdet S:t Olovs vång. Det som fick mig att välja S:t Olovs vång av alla koloniområden i Landskrona var dess läge nära tågstationen och följande text ur ett planförslag till fördjupad översiktsplan från 2012-05-02:

Sankt Olov. Stationsnära koloniområde som i delar eller i sin helhet föreslås omvandlas till bostadsbebyggelse. Lågt och tätt, samt med bevarandet av en grönskande karaktär bör vara utgångspunkt för omgestaltningen. Omvandlingen bör ske stegvis i takt med att kolonier sägs upp. Nya områden för kolonier anläggs, se vidare detta avsnitt. Äldreboende anses vara intressant inom detta område. (Landskrona Stad, 2012, sid. 62)

Koloniområden är i de flesta fall bara tillgängliga för de människor som äger en lott. De vänder sig ibland inåt och kan därför skapa en barriär mellan områden som angränsar till området. Då en del av Landskronas koloniområden ligger mitt i den urbana stadsväven kan de vara en värdefull del av stadens grönstruktur. Genom att öppna upp S:t Olovs vång för ett mer offentligt nyttjande kombinerat med det privata som existerar idag kan det utvecklas till ett mer mångfacetterat koloniområde med fler funktioner än i dagsläget.

I Landskrona finns det ett flertal koloniområden och flera av dem ligger centralt i staden. Landskrona är Sveriges kolonitätaste stad och kolonierna vid Citadellet är de äldsta i landet. Jag har valt att arbeta med S:t Olovs vång som är ett koloniområde beläget vid lasarettet i Landskrona. Området anlades på 1920-talet på grund av stor efterfrågan på kolonilotter.

S:t Olovs vång är bland det första som möter

den som tar sig från tågstationen mot stadskärnan via Vilan. Detta gör området intressant för en utveckling mot en mer offentlig plats. Det är intressant att här kombinera den privata karaktären med kolonilotter och en mer publik plats som kan användas av förbipasserande och de som bor i närheten. Det finns ett intressant möte i gränsen mellan den offentliga och den privata platsen, det individuella och det gemensamma.

1.1 Mål

Målet med detta arbete är att med en teoretisk grund skapa ett förslag som är specifikt för hur koloniområdet S:t Olovs vång i Landskrona kan utvecklas till en plats där det offentliga (pendlare, boende i närområdet etc) och privata (koloniägare) kan samsas.

1.2 Syfte

Detta arbete har som syfte att utveckla idén om vad ett koloniområde kan vara i en urban miljö, samt att utveckla idén om ett mera offentligt användbart koloniområde med hjälp av framförallt Jane Jacobes och Jan Gehls teorier om vad som skapar goda levnadsmiljöer i staden och forskning kring urban odling och dess påverkan på lokal nivå. Syfte har också varit att bygga vidare och hitta en annan vinkel på de visioner som kommunen har.

- Hur kan S:t Olovs vång gestaltas för att bättre bli en del av Landskronas offentliga grönstruktur?

- Hur kan odling i staden ta sig form och hur påverkar den sin närmiljö?

2 MATERIAL & METOD

Kandidatarbetet består av två delar; en litteraturstudie där teorier kring människor och den offentliga miljön av kända urbanteoretiker som Jan Gehl och Jane Jacobes sammanställts för att skapa en grund till det gestaltande arbetet i del två. Teoridelen innehåller även en sammanfattning av vilken nytta urban odling kan ge och kort om olika typer av odling i urban miljö, samt en kortare sammanfattning av

kolonilottens historik i allmänhet. Del två är ett gestaltungsförslag för hur koloniområdet S:t Olovs vång kan utvecklas för att vara tillgängligare för människor som inte äger en lott.

2.1 Teori

Material till denna del har sin stomme i främst två klassiska verk, nämligen Jane Jacobes, *The death and life of the great american cities*, och Jan Gehls, *Livet mellom husene*. Detta är teorier som vi kommit i kontakt med redan från år ett av utbildningen. För att bredda teorin och även rikta den mot koloniområdet så kompletteras dessa verk med vetenskapliga artiklar som tar upp forskning kring odling i urban miljö och grönytors positiva effekt på människor. Sökningar i databaserna Primo, Epsilon har gjorts samt sökningar på ScienceDirect och Google. Sökord som använts är “urban farming”, “neighborhood park”, “allotment gardens”, “allotments” och “fritidsodling”. Fokuset har varit på artiklar som tar upp människan i staden och hur hen påverkas av odling specifikt och stadens grönstruktur i allmänhet.

2.2 Gestaltning

Materialet utgår ifrån en del analyser från tidigare nämnda kurs Projekt 3 – Stora landskap LKO140. Landskrona stads Översiktsplan(ÖP) har även använts för att förstå vad kommunens vilja i framtida utveckling är och för att hitta en bakgrund till vad som är förutsättningarna i staden. Jag har även gjort platsbesök och studerat kartor för att öka min förståelse för platsen och dess omgivning. Det är mina inventeringar och analyser och teorierna i teoridelen som gestaltningen bygger på.

2.3 Avgränsningar

På grund av detta arbetets begränsningar i tid och omfattning har jag valt att avgränsa både teoridel och gestaltungsdel till en relativt övergripande nivå. Arbetet bör ses som en start för ytterligare utveckling av kolonilottens och odlingslottens användning och plats i den offentliga urbana grönstrukturen.

3 KONTEXT

S:t Olovs vång är ett av sex koloniområden i Landskrona och är det fjärde största med sina 163 kolonier. Det är ett typiskt koloniområde med relativt stora lotter på 450-550 m². Lottarna har små stugor och eventuellt en redskapsbod. I och med att staden växer på 1920-talet, framför allt i nordlig riktning, anläggs S:t Olovs vång i stadens då nordöstra hörn. (Stadsbyggnadsförvaltningen Landskrona Stad, 2012: muntl.). Sedan 2000 är området granne med Landskronas tågstation som då flyttades från centrum till stadens östra ut-

kant för att kopplas till Väst kustbanan (Landskrona stad (2012), sid. 59).

S:t Olovs vång är intressant eftersom det har blivit en del av entrén till Landskrona för den som anländer med tåg till staden. I och med att kontexten kring koloniområdet och de bostadsområden som ligger längs Kolonigatan ändrats drastiskt, från att vara ett sekundärt stråk i staden till att helt plötsligt anknyta till en av de viktigaste noderna, är det intressant att undersöka denna plats. Kan den fysiska gestaltningen utvecklas för att bättre möta de

nya behov som uppstått samt ge ett mervärde till området? Min åsikt är att koloniområdet, S:t Olovs vång, är den mest naturliga platsen att förändra, då det ej direkt påverkar människors bostäder. I och med att förutsättningarna för området förändrats krävs att området utvecklas för att bättre möta denna förändring. Ett ökat flöde av människor som inte bor i närområdet till tågstationen kräver bättre offentliga ytor än det som finns idag. Tydlighet och en klarare funktion av de allmänna områdena kring stationen är nödvändiga för att Landskrona ska fungera väl både att komma

till och ta sig ifrån med tåg.

3.1 Termer

Fritidsodling - I princip all icke kommersiell odling som sker på människors fria tid, exempelvis odling av krukväxter (inne som ute), balkongodlingar, skötsel av villaträdgård och odling för självhushåll (Björkman 2012, sid. 8).

Urban odling - Fritidsodling i en urban miljö.

Fig. 1 Översiktsbild över S:t Olovs vång med omgivningar.

4 KOLONILOTTEN - I Sverige och Landskrona

Kolonilottsodling startade från början i Tyskland och spred sig till svenska städer via Danmark i slutet av 1800-talet. De första kolonilotterna anlades vid Pildammarna i Malmö år 1895. Kolonilottsodlingen spreds sig snabbt genom landet under början av 1900-talet. De två världskrigen som följdes av matbrist skyndade på framväxten av koloniområden i våra svenska städer (Björk, Eklund 2007, sid. 32). Ungefär två tredjedelar av Sveriges kommuner erbjuder idag någon form av kolonilottsodling. Det bör dock nämnas att tillgången till kolonilotter kan variera stort mellan olika regioner i landet (Björkman 2007, sid. 13). Störst andel kolonilotter finns i storstadsregionerna och i södra delarna av landet (Moström, 2012).

Landskrona är en av de städer med längst tradition av koloniområden i Sverige. Det idag äldsta koloniområdet i landet ligger kring Cita-dellsområdet i Landskrona och anlades redan år 1895 (Moström, 2012). Liksom Malmö och Lund har staden en stark koloniträdgårdskultur med koloniområden centralt belägna i staden. Med sina 19,7 m² kolonilott per kommuninvånare är Landskrona den överlägset koloniträdgårdstätaste staden i Sverige. Det är dubbelt så mycket som Oxelösund som ligger på andra plats med 9,4 m² per invånare. Landskrona har även det näst största sammanhängande koloniområdet i Sverige, Kopparhögarna på 30 hektar fördelat på 560 kolonilotter (Moström, 2012).

5 DEN URBANA ODLINGENS FORMER

Fritidsodling i Sverige var fram till andra världskrigets slut främst inriktad på odling av hushållsgrödor, med produktion till det egna hushållet som yttersta mål. Skillnaden mellan yrkesodling och privatpersonens odling var marginell både i val av vilka grödor som odlades och teknik som användes (Björkman, 2007, sid. 8). Men i och med stark tillväxt och allmän förbättring av människors levnadsvillkor under efterkrigstiden ändrade fritids-

odlingen successivt karaktär, från att fungera som ett komplement för husbehovet till att mer handla om nöje, estetiskt, självuppfyllande och rekreation (Björkman, 2012, sid. 8). I dagsläget är trenden att odling för hushållsbehov ökar igen. Framförallt märks det i det ökande intresset för att odla i våra större städer (Björkman, 2012, sid. 8).

Fritidsodling, i någon form, är den vanligaste fritidssysselsättning i Sverige näst efter promenader (Björkman, 2012, sid 16). Sätt över hela riket är det ungefär hälften av alla stadsbor som har tillgång till en trädgård. Av dessa är det uppskattningsvis 700 000 som sysslar med fritidsodling någon annanstans än i en villaträdgård (Björkman, 2012, sid 17). Den vanligaste formen av urban odling utanför villaträdgården sker på kolonilotten, men en ökande trend av odling under andra former i staden går att se (Björkman, 2012, sid 21). Mer eller mindre organiserade nätverk och föreningar som bedriver stadsodling har ökat från det sena 1990-talet fram till idag. Dessa nätverk drivs ofta med ett socialt och samhälleligt engagemang, där tankar om hur städer kan bli mer hållbara ur miljö- och klimatsynpunkt samt ur ett socialt och integrationsperspektiv. Denna trend är dock främst en storstadstrend (Björkman, 2012, sid 22). Urban odling i Sverige, utöver den klassiska kolonilottsodlingen, sker ofta på outnyttjade grönytor i bostadsnära miljö, till exempel på en oanvänd gräsyta intill flerbostadshuset (Björkman, 2012, sid. 21).

Traditionell kolonilottsodling och annan form av urban odling skiljer sig främst i deras organisatoriska struktur. Koloniområden har mer institutionell struktur med stark koppling till det kommunala styret medan andra former av urban odling ofta är organiserade av brukarna själva och drivs av dessa (Colding, Barthel, 2013, sid. 160). Den ökade tillgängligheten som detta ger och att skalan har blivit mindre och metoderna mer attraktiva är starkt bidragande faktorer till att fritidsodling ökar i popularitet (Björkman, 2012, sid. 40).

6 ATT VARA EN AKTIV DEL I DET GRÖNA

Offentligt tillgängliga trädgårdar, i form av till exempel odlingslotter eller stadsdelsträdgårdar, har i många studier visat sig ha positiv påverkan på sitt närområde (Guitart, Pickering, Byrne, 2012, sid. 367). Den mest dokumenterade effekten är den sociala påverkan, där ökad integration står ut som den främsta (Guitart, Pickering, Byrne, 2012, sid. 367). Möjligheten att odla kan även ha en rad andra fördelar så som förbättrad hälsa, tillgång till färska grönsaker, folkbildning, minskad brottslighet och ökad känsla av säkerhet och ökad biologisk mångfald med mera (Guitart, Pickering, Byrne, 2012, sid.367). Det finns starka bevis i forskning att bostadsområden som erbjuder bristfälliga miljöer för rekreation och psykisk återhämtning har större andel invånare med kroniska problem av stress och en sämre allmänhälsa oberoende av klass, kön eller andra bakomliggande faktorer (Berg, Harig, Staats, 2007, sid. 89). Den rekreativa och återhämtande effekten som en grön plats ger kan dock inte bara tillskrivas vegetationen. Att ett grönområde har bättre luftkvalitet, lägre ljudnivå (i alla fall upplevd) och stimulerar till fysiska och sociala aktiviteter är också viktiga delar i de positiva hälsoeffekter som observerats (Berg, Harig, Staats, 2007, sid. 90).

Enligt Boverket (2007, sid. 68) finns det i flera kommuner ett intresse från organisationer och föreningar att delta i den lokala förvaltningen av grönområden. En ökad medborgarmedverkan i skötsel av grönytor kan ge ekonomiska vinster för kommuner, i form av avlastning i skötselarbete, samt ökat ansvarstagande och engagemang hos invånarna för sina områden. För att medborgarmedverkan i lokal-förvaltning ska kunna vara framgångsrik krävs att en bredd av användning finns, inte bara inom odling utan att även andra aktiviteter ges utrymme (Colding, Barthel, 2013, sid. 163). En aktiv roll i skötseln av grönytor har fördelen att det stimulerar både till kreativitet samtidigt som det är en fysisk aktivitet. Kombinationen av dessa och känslan av kontroll som skötsel av växter ger, i grönområdet eller trädgården, kan

ha positiv påverkan på självförtroendet och den psykiska hälsan hos människor (Cameron, Blanus, Taylor et al., 2012, sid. 134). Tillgång till gröna ytor har visats sig var speciellt viktigt för grupper som tillbringar stor del av sin tid i eller nära bostaden, som till exempel äldre, arbetslösa och de med låg socioekonomisk status (Berg, Harig, Staats, 2007, sid. 90).

Koloniträdgården är viktig för en stads kollektiva minne om hur jorden brukas i en urban miljö. Dess användare ser till att kunskap om hur ekosystemtjänster, som till exempel pollinering, används och upprätthålls stannar kvar hos stadens invånare (Colding & Barthel, 2013, sid. 160). Trädgårdar i staden kan också vara en viktig del i att bevara och öka den biologiska mångfalden i stadens fauna. Där det främst är insekter men också ett fåtal men ofta frekventa arter däggdjur som trivs (Cameron, Blanus, Taylor et al., 2012, sid. 133).

7 PLANERA FÖR LIV OCH RÖRELSE

En lyckad plats ger möjlighet till förenklat sett tre aktiviteter; nödvändiga aktiviteter, valfria aktiviteter och sociala aktiviteter (Gehl, 1973, sid. 7). Nödvändiga aktiviteter är kort och gott det vi måste göra som handla, gå till jobbet och så vidare. Valfria aktiviteter är ofta rekreativa och ställer därför väldigt höga krav på platsens fysiska förhållanden. Sociala aktiviteter är när människor interagerar med varandra på ett eller annat sätt. Det uppstår ofta som en följd av de andra två aktiviteterna (Gehl, 1973, sid. 7, 9-10). Om en offentlig plats inte naturligt används av människor bör platsens funktion förändras mot en specialiserad funktion för att locka människor. Det bör vara en eller flera specifika funktioner, som till exempel odling, musik eller spontanidrott (Jacobs, 1961, sid. 108). Exemplet med offentligt tillgängliga trädgårdar kan vara ett sätt att skapa nya mötesplatser i staden som faktiskt används och även skapar förutsättningar för en mer demokratisk planering av människors närområden (Colding & Barthel, 2013, sid. 159-160). Om en typ av människor dras till en plats för att utföra en specifik typ av aktivitet kommer

deras aktivitet på platsen leda till att andra människor även tar sig dit. Det skapar ytterligare aktivitet på platsen, eftersom människor vill uppehålla sig kring andra människor (Gehl, 1973, sid. 21). Naturliga och kontinuerliga flöden kring och genom offentliga platser är därför nödvändigt för att människor ska befolka dem. En vacker omgivning eller intressant utsikt räcker oftast inte (Jacobs, 1961, sid. 101, 109).

Boverket nämner likt Jane Jacobs (1961, sid. 103) i sin rapport Bostadsnära natur (2007, sid. 43, 47) att grönområden som är väl integrerade i stadsväven är de som används flitigast av människor i vardagen. De fortsätter med att säga att faktiska och upplevda entréer är en förutsättning för att de ska användas i någon större utsträckning. Parker och grönytor som inte används blir istället för något positivt i staden en plats som känns otrygg och öde och bidrar till att angränsande områden blir impopulära (Jacobs, 1961, sid. 95). Ett oanvänt grönområde kan skapa avstånd både fysiskt och psykiskt mellan områden i staden vilket i slutänden leder till segregerade bostadsområden (Boverket, 2007, sid. 19). Varje outnyttjad grönyta i staden är därför inte bara en missad chans till något väldigt positivt för staden och dess invånare utan kan också generera negativa effekter i sitt närområde, som otrygghet (Jacobs, 1961, sid. 95).

Koloniområden kan fungera som viktiga komplement till den övriga offentliga grönsstrukturen i en stad. Fördelen med koloniområden är att de ofta är välskötta och att det ofta vistas andra människor där. De upplevs därför som trygga och attraktiva platser även för utomstående besökare. Koloniområden som inte upplevs som tillgängliga för utomstående blir en helt privat yta i staden. Därför är det viktigt att koloniområden öppnar upp sig mot sin omgivning och bjuder in besökare att strosa runt på de allmänna ytor som ett koloniområde kan erbjuda (Boverket, 2010, sid. 43).

KORTA FAKTA OM FRITIDSODLING

(Björkman, 2012)

Trädgårdsarbete är efter promenader den vanligaste fritidssysslan i Sverige.

Trädgårdsarbete har en jämn fördelning mellan könen.

För folk som bor i lägenhet är kolonilotten det vanligaste alternativet för odling.

8 LANDSKRONA OCH S:T OLOVS VÅNG

Som tidigare nämnts så har jag arbetat med Landskrona stad i ett grupparbete i kursen Projekt 3 - Stora Landskap. Analyserna som följer här har sin grund i det vi diskuterade under det arbetet, men jag har utvecklat dem för att passa in i detta projektet.

Att komma till Landskrona med tåget innebär att komma till den östra utkanten av staden. Framför stationsplan finns en rondell och på andra sidan rondellen börjar Landskrona med ett villaområde till vänster och ett radhusområde till höger. Det enda landmärke att orientera sig efter är det gamla vattentornet. Bortom radhusområdet ligger ett koloniområde, S:t Olovs vång. Likt villaområdet och radhusområdet vänder sig koloniområdet bort från vägen. Någon känsla av offentligt stadsliv är svårt att hitta innan man kommer fram till Vilan som ligger ungefär en kilometer längre väster ut längs Kolonigatan.

Den stora anledningen till att man bör göra något med S:t Olovs vång är att det är det område längs Kolonigatan som har potential att förändras. Annan bebyggelse längs gatan är antingen fristående villor, flerfamiljshus eller tillhör lasarettet.

S:t Olovs vång är ett av sex koloniområden i Landskrona och är det fjärde största med sina 163 kolonier. Det är ett typiskt koloniområde med relativt stora lotter på 450-550 m². Lotterna innehåller små stugor och eventuellt en bod. Området anlades på 1920-talet i stadens nord-östra hörn (Stadsbyggnadsförvaltningen Landskrona Stad, 2012: muntl.). Sedan 2001 är området ”granne” med Landskronas järnvägsstation som då flyttades från centrum till stadens östra utkant för att kopplas till Västkustbanan (Landskrona stad, 2013, sid. 216).

Jag har använt Boverkets ”tre aspekter för bostadsnära natur” som grundpelare under arbetet med detta förslag (Boverket, 2007, sid 11):

- Tillgång - den faktiska resursen som bostadsnära natur utgör.
- Näbarhet - den faktiska och upplevda tillgängligheten till denna natur.
- Kvalitet - den bostadsnära naturens storlek, innehåll och värden.

De analyser som följer i kommande kapitel är till för att ge en bild av kontexten S:t Olovs vång ligger i. Syftet är också att visa vilka problem och möjligheter i Landskrona som stad och i närområdet som berör koloniområdet. Iakttagelser från dessa analyser och inventeringar är grund för det gestaltande arbetet.

De två första analyskartorna (Fig. 3 och Fig.4) visar på vad i Landskrona stad som främst påverkar S:t Olovs vång. Här har jag valt att göra en SWOT-analys. SWOT står för Strengths (Styrkor), Weaknesses (Svagheter), Opportunities (Möjligheter) och Threats (Hot). Analysen går ut på att man listar alla styrkor, svagheter, möjligheter och hot inom området, för att på så sätt ge en relativt övergripande bild av dagens situation och utsikter för framtiden.

Nästkommende kartor (fig. 5 - fig. 9) är inventering av omgivande områden, med korta kommentarer till kartan och eventuella förbättringar som kan göras

Analyserna och inventeringarna bygger på platsbesök i Landskrona och då främst i och kring koloniområdet S:t Olovs vång. Studier av kartmaterial, ortsfoton och GIS-kartor, samt läsning av Landskronas nya förslag på översiktsplan har också varit en del i underlaget.

Fig. 2 S:t Olovs vång är beläget i östra delen av Landskrona, 400 meter väster om tågstationen. 163 kolonier finns på området.

8.1 Tågstationen flyttas

2000 flyttade tågstationen till östra Landskrona och kopplades på Västkustbanan. Från ett läge nära stadskärnan ligger nu tågstationen i ett mer perifert läge i den östra kanten av staden. Kolonigatan som är en av huvudlederna från tågstationen in mot centrum, i alla fall för kollektivtrafiken, angränsar till S:t Olovs vångs södra kant. Koloniområdet S:t Olovs vång ligger bara cirka 400 meter väster om stationen.

Strengths (Styrkor).

- Genomgående tågtrafik.
- Närmare för hela staden till stationen.

Weaknesses (Svagheter).

- Svårt att orientera sig för den som aldrig varit i Landskrona.
- Långt till centrala Landskrona från tågstationen.
- Händelselös sträcka mellan tågstationen och viktiga målpunkter i staden (Kusten, Citadellet, Ven-terminalen och City).
- Ingen tydlig entré till staden för tågresenären.

Opportunities (Möjligheter).

- Viktig nod i östra delen av staden.
- Större flöde av människor i området.

Threats (Hot).

- Befintlig stadsstruktur inbjuder ej till cykel eller gående till/från järnvägsstationen.
- Minskade resor till staden av människor från andra delar av Skåne/Sverige/Världen.

Fig. 3 År 2000 flyttades Landskronas tågstation från att ligga precis söder om stadskärnan till den östliga kanten av staden.

8.2 Grönområden

De enda riktiga grönstråken som finns i Landskrona ligger i de västra delarna längs med kusten, från Citadellet till Borstahusen, och ett stråk som löper från Granet via Exercisfältet och Västra fäladsparken upp till norra gränsen av staden. De går i en nord sydlig riktning.

I de äldre delarna av staden finns många mindre parker. De ligger likt öar i den annars hårdgjorda urbana miljön.

Karlslund är ett stort grönområde i nordöstra delen av staden som annars har relativt stor brist på grönytor.

Koloniområdet S:t Olovs vång är ett av få grönområden i östra Landskrona.

Strengths (Styrkor).

- Kusten.
- God kvalitet på mycket av det som finns.
- Många koloniträdgårdar.

Weaknesse (Svagheter).

- Dåligt med grönytor i öster.
- Få sammanhängande grönstråk.

Opportunities (Möjligheter).

- Stadsodling.
- Odling som identitet för staden.
- Bättre öst-västlig koppling till kusten.

Threats (Hot).

- Sämre folkhälsa i vissa områden på grund av brist på tillgängliga grönområden nära hemmet.

Fig. 4 Landskronas grönområden och gröna stråk.

8.3 Boendeformer och hustyper

S:t Olovs vång har flerfamiljshus norr och söder om sig och villor och radhus med egen trädgård i öster, väster och syd väst. Även om det främst är människor som bor i flerfamiljshus som behöver tillgång till gröna gemensamhetsytor så är det även viktigt för alla människor att ha gröna omgivelningar för till exempel promenader.

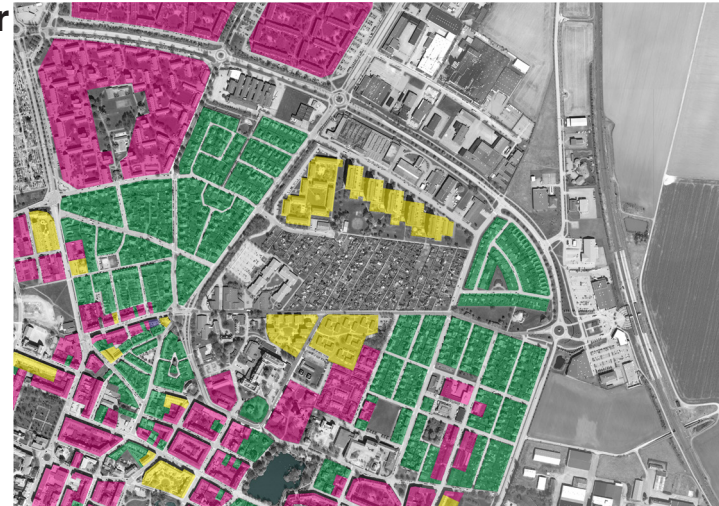

Fig. 5

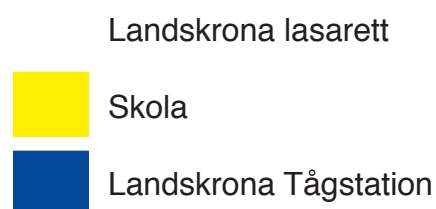
8.4 Samhällsfunktioner

Intill S:t Olovs vång ligger Landskrona lasarett och bara 400 meter öster ut har vi tågstationen. Inom en 500 meters radie finns fem skolor, från förskolor till gymnasier. Förlänger man radien till en kilometer når man ytterligare fem skolor. Möjligheten för skolor att kunna använda sig av koloniområdet är en viktig potential. Även lasarettet med personal och patienter kan dra nytta av en ökad tillgänglighet.

Att tågstationen ligger så nära betyder att många tågpendlare kommer att röra sig i området på morgonen och under eftermiddagar.

Fig. 6

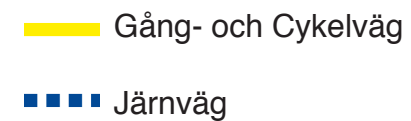
8.5 Bil- & GC-vägar

Gång- och cykelvägar (GC-vägar) finns främst längs med de större bilvägarna. Kring koloniområdet finns det en GC-väg längs den norra kanten och mellan lasarettet och området i sydvästra kanten. Annars är området inringat av bilvägar. Att korsa området till fots kan man endast göra i nord-sydlig riktning i någon av de 12 gångarna.

Om koloniområdet ska bli mer offentligt användbart skulle en ökad möjlighet till öst-västlig rörelse vara önskad. Det skulle även bidra till en större möjlighet av intern rörelse av brukarna inom området.

Fig. 7

8.6 Ekologi

Koloniområdet och stora delar av de närliggande områdena är privata trädgårdar. Det är ofta bra för den biologiska mångfalden men mindre bra för den offentliga tillgängligheten av grönytor.

Norr och söder om S:t Olovs vång finns det semiprivata grönytor. Med semiprivat grönyta menas att den är tillgänglig för alla men upplevs tillhöra en fastighet vilket gör att främst de som tillhör fastigheten använder sig av ytan.

I Sydväst börjar kvartersstad med till stor del hårdgjorda offentliga ytor.

Öster ut är det åkerlandskap.

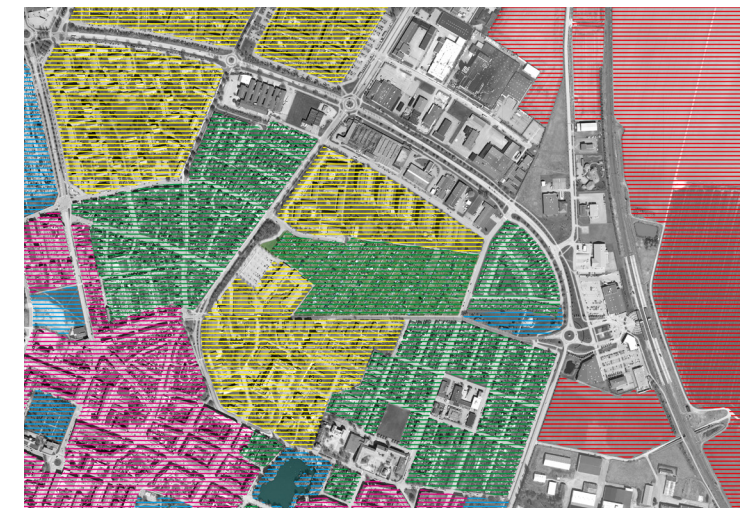

Fig. 8

8.7 Offentliga ytor

De offentliga ytor som direkt kan ha en påverkan på S:t Olovs vång är grönyterna norr och öster om området. Även tågstationen är en viktig plats eftersom det passerar mycket människor där under en dag.

Andra offentliga ytor i närheten men utan direkt koppling till S:t Olovs vång är skolgårdar några små kvartersparker och Landskronas kyrkogårdar.

Att det finns grönytor direkt in-till koloniområdet är en potential för framtida utveckling, för att till exempel stärka kopplingen till tågstationen och för att skapa tydliga entréer till S:t Olovs vång.

Fig. 9

- Grönyta
- Skolgård
- Kyrkogård
- Tågstation

9 FÖRSLAGET

Fig. 10 Vy över torg som presenteras nedan i förslaget.

9.1 ÖVERSIKT S:T OLOVS VÅNGS KOLONIOMRÅDE

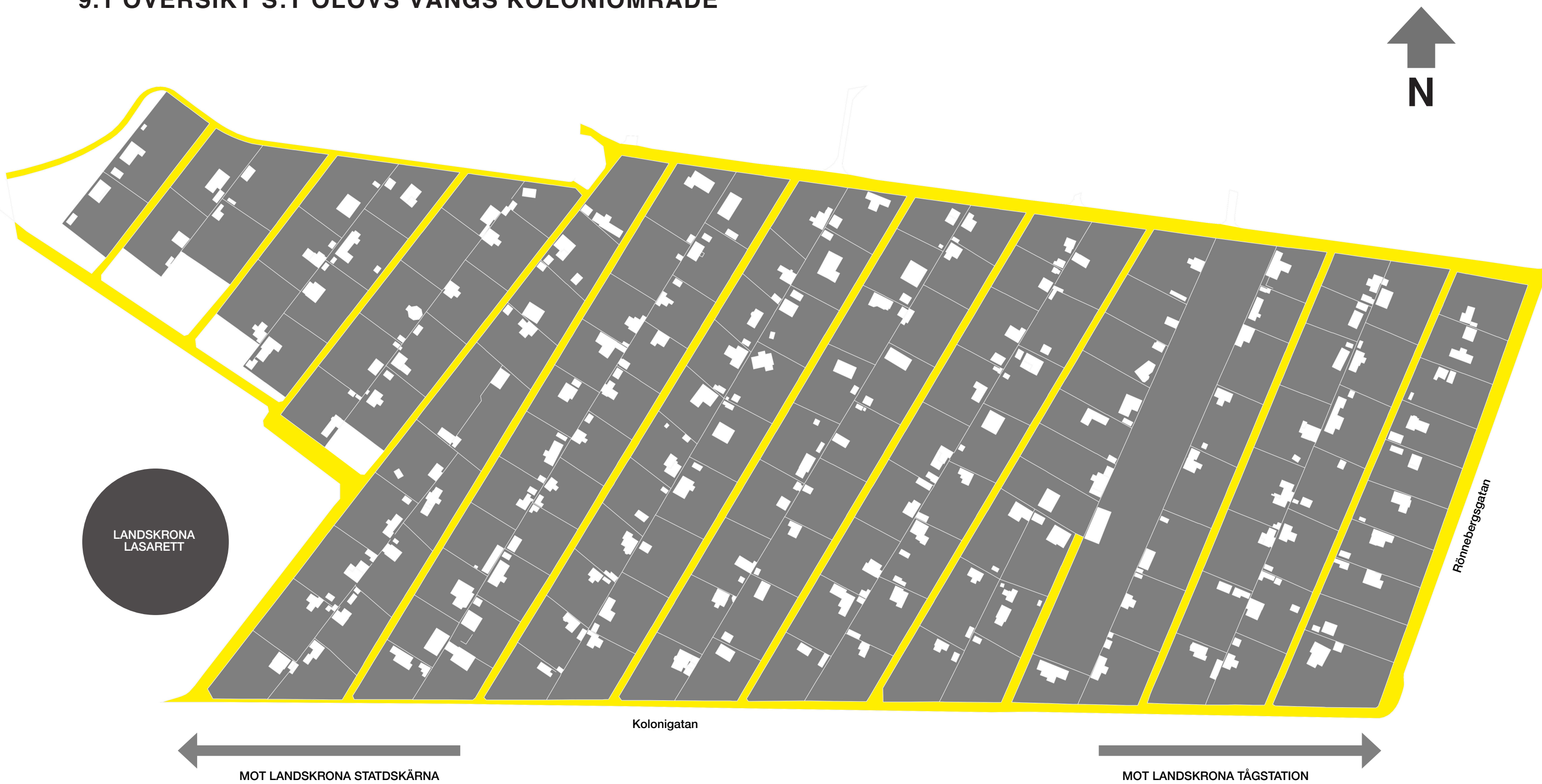
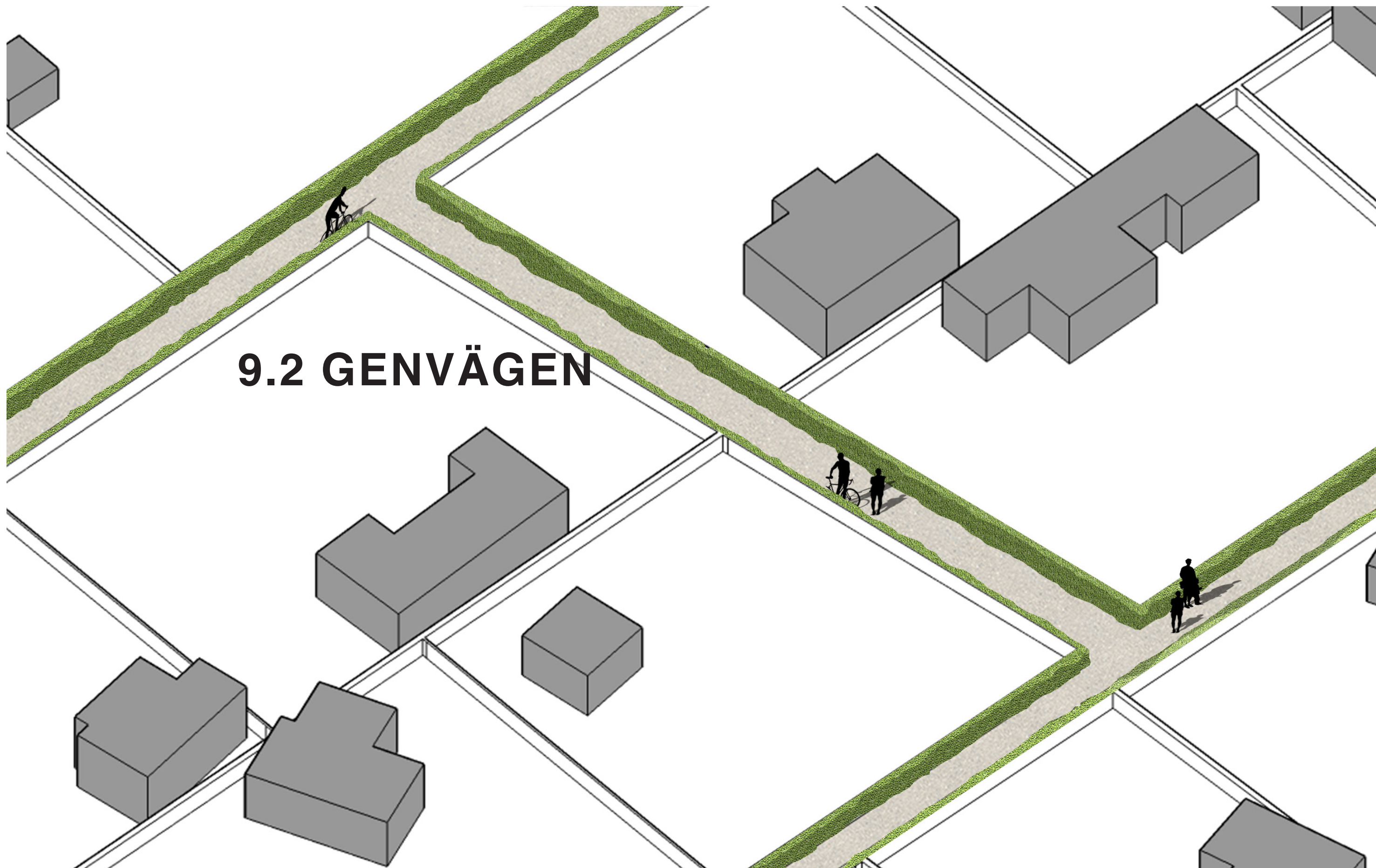

Fig. 11 Plan över S:t Olovs vång idag.

9.2 GENVÄGEN

Fig. 12 Att skapa genvägar ökar genomsläpligheten i området och ger människor större möjlighet att ta vägen genom S:t Olovs vång på sin väg till exempelvis tågstationen eller Landskrona centrum.

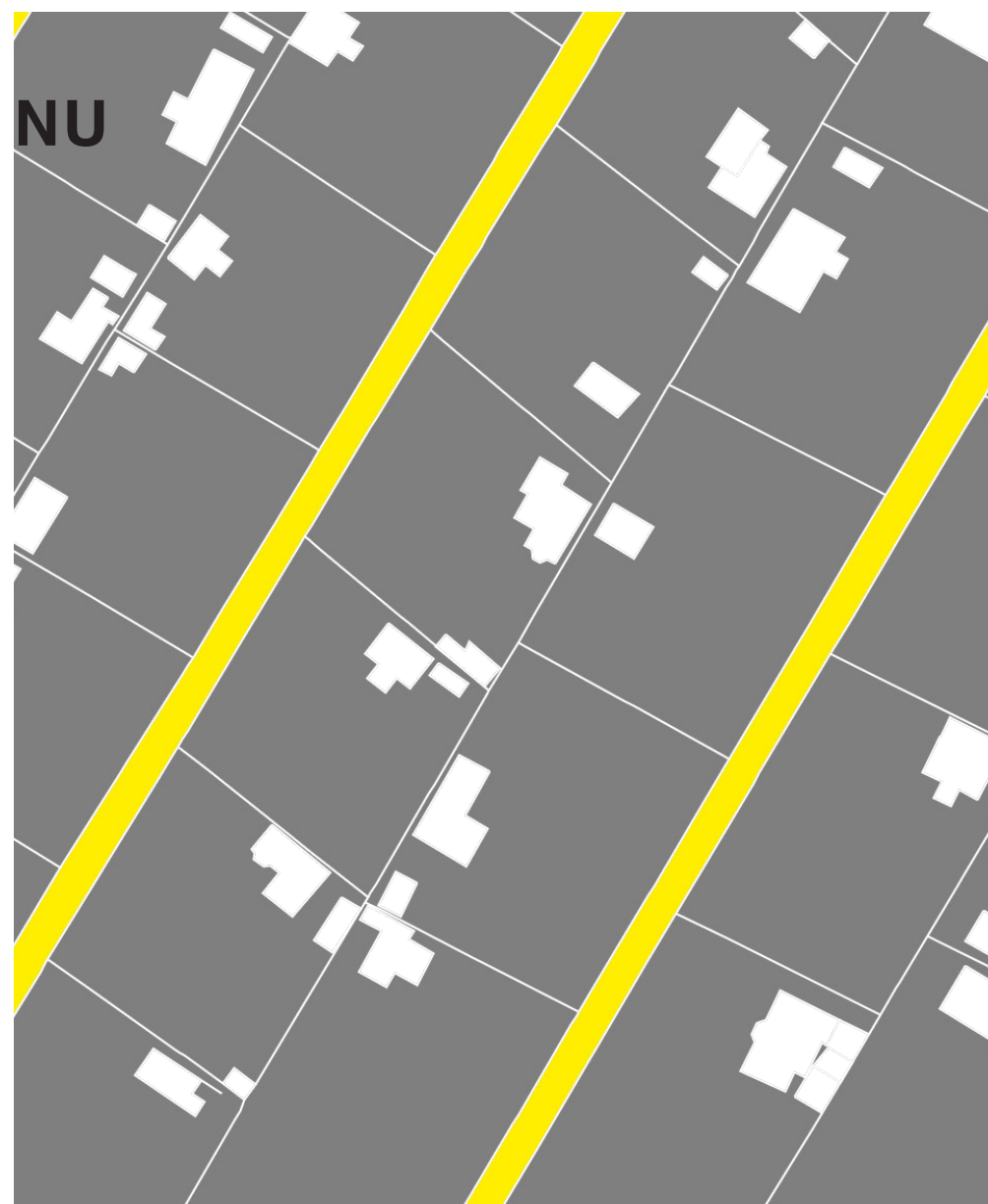

Fig. 13

Strukturen på koloniområdet S:t Olovs vång idag är att dubbla rader kolonilotter skiljs åt av gångar i nord-sydlig riktning. Jane Jacobs anser (1961) att kvarter bör vara korta då det ökar strömningen av människor, både de som har ett syfte att vara på platsen och de som bara har vägen förbi. På S:t Olovs vång har man idag ingen anledning att gå igenom någon annan gång än just den gång man ska till, eftersom det inte finns någon möjlighet att röra sig mellan gångarna i öst-västlig riktning. Men om det skapas möjligheter att röra sig mellan gångarna inom området finns det helt plötsligt en chans att en person som ska till en koloni på gång tre kan gå genom en del av både gång fem och fyra på sin väg dit.

Fig. 14

Genom att ta en meter på var sida om en tomtgräns kan man utan att störa för mycket i befintlig struktur skapa gångar som har en öst-västlig riktning. Det ökar genomsläppligheten och ger människor en större möjlighet att ta vägen genom S:t Olovs vång när de till exempel ska till eller från Landskronas tågstation. En finmaskig struktur på gångvägar kan öka användningen av området (Jacobs, 1961). En sådan struktur på gångarna skulle också förenkla för rörelse internt inom koloniområdet.

9.3 MÖTESPLATSEN

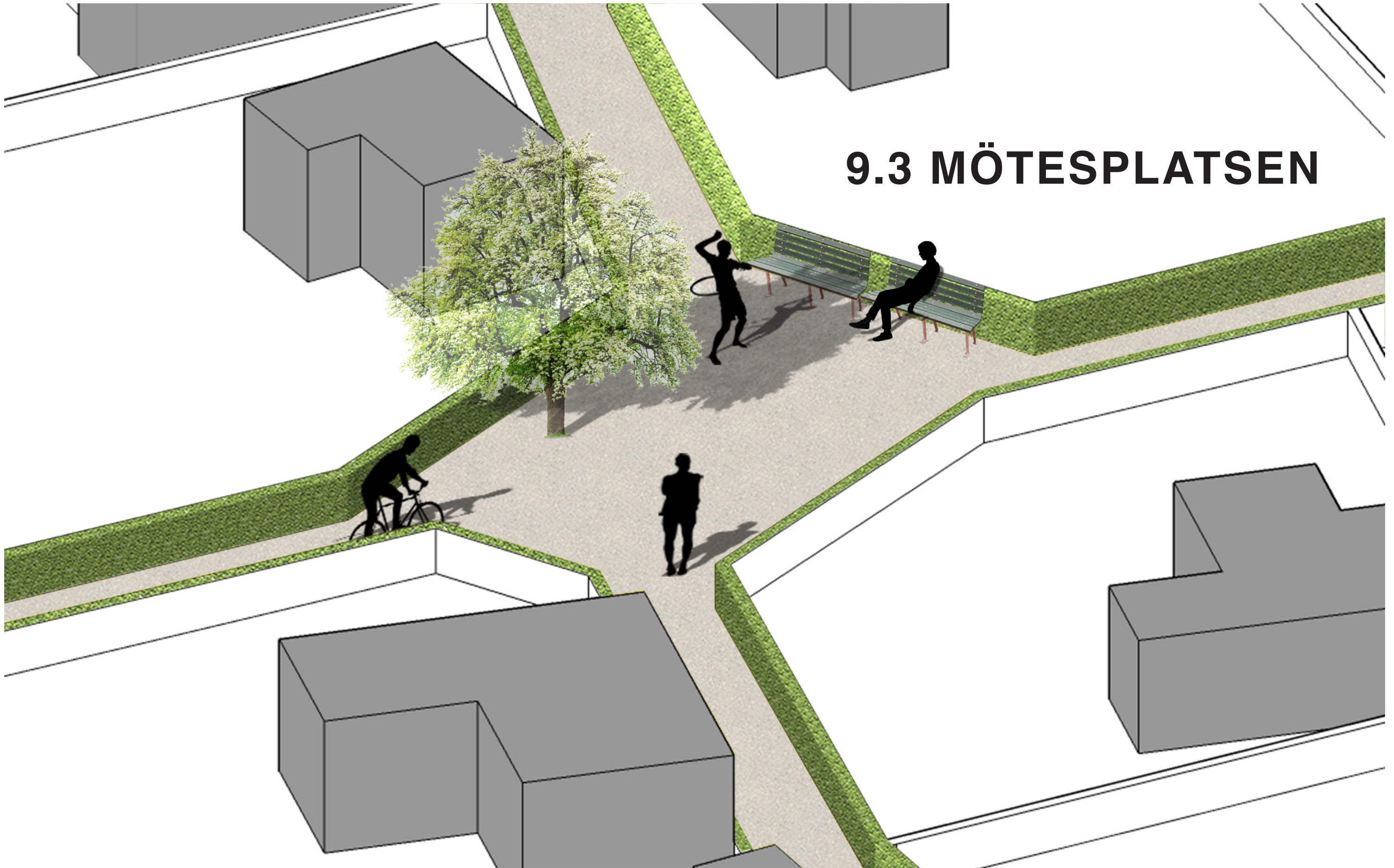

Fig. 15 Med nya korsningar i området kan det skapas mindre platser för möten.

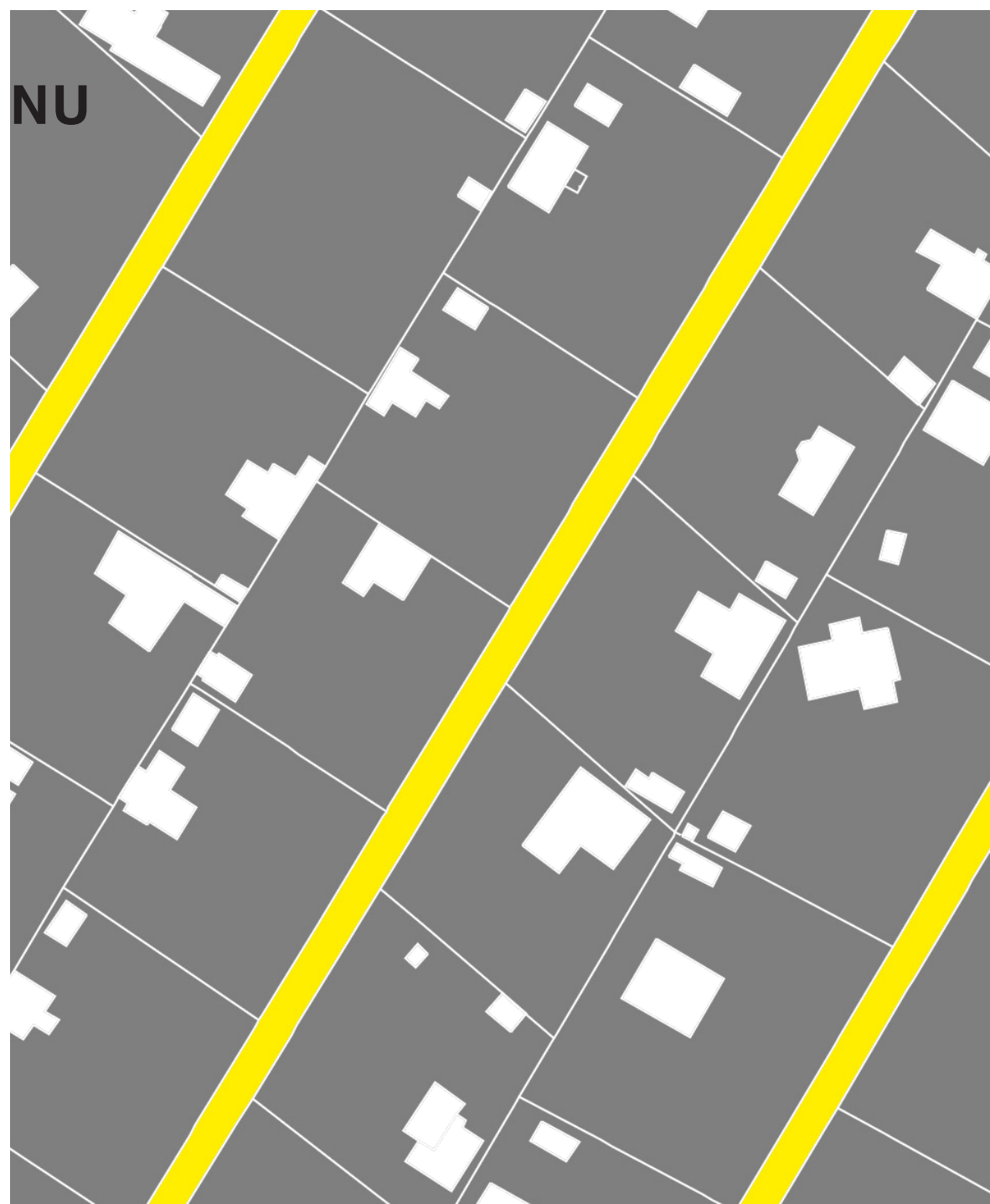

Fig. 16

Med de nya gångarna skapas korsningar i området. Där finns det möjlighet att skapa mindre platser. Om man “stjäl” lite av hörnen av de fyra lotter som alla angränsar till en korsning kan det bildas en liten plats som kan rymma en bänk och ett mindre träd, som kan ge lite skugga en varm sommardag i området. Dessa små platser kan vara till för spontana möten mellan till exempel grannar, som kan sitta ner ett tag och prata. Eller för den som promenerar i området och vill ta en paus, kanske prata lite med någon förbipasserande eller bara titta på de som råkar vara inom synhåll.

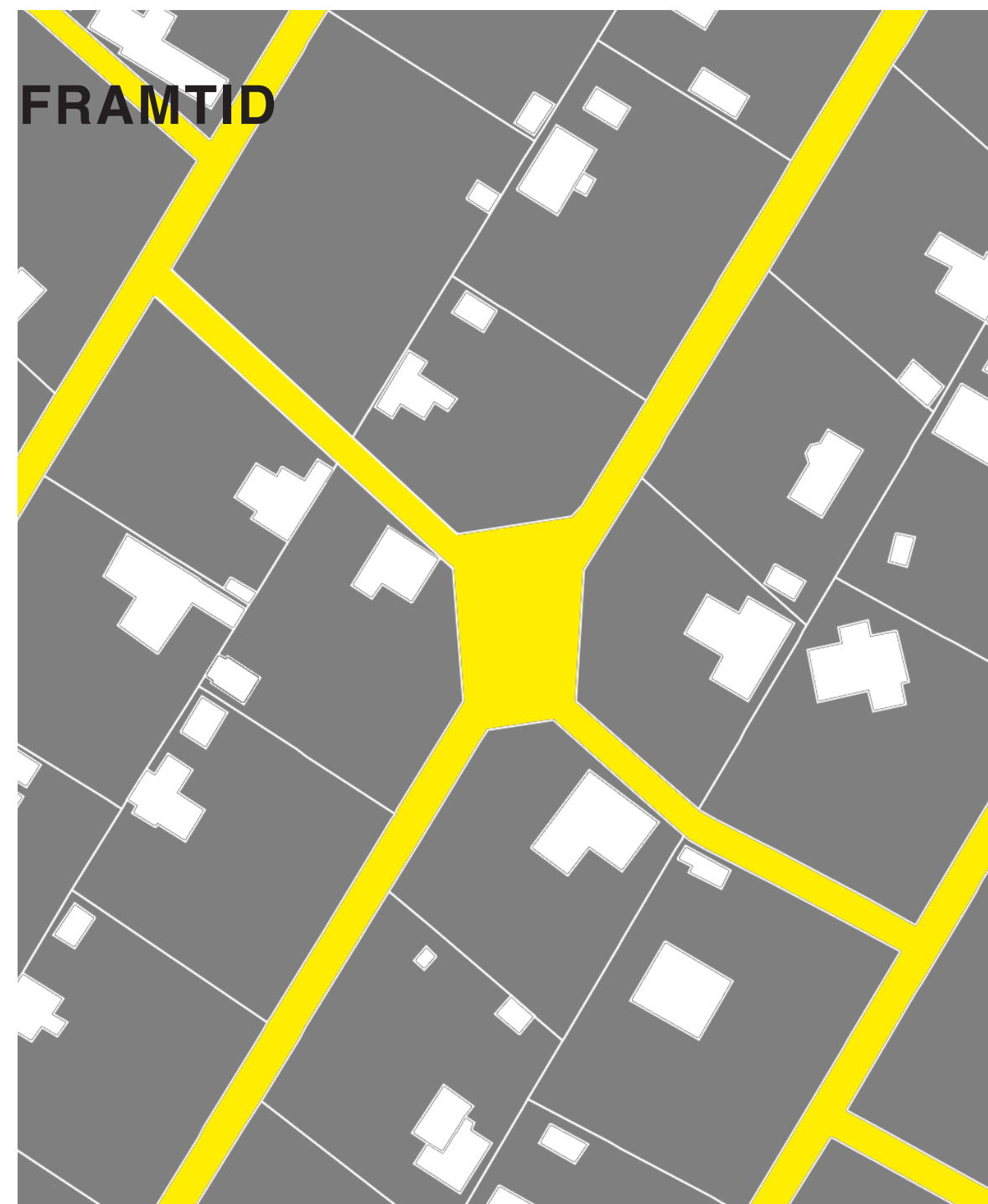

Fig. 17

Syftet med dessa små platsbildningar är att skapa en dynamik till koloniområdets gångsystem, få människor att stanna upp en liten stund. De kan även fungera som platser att orientera sig efter bland kolonierna.

9.4 TORGET

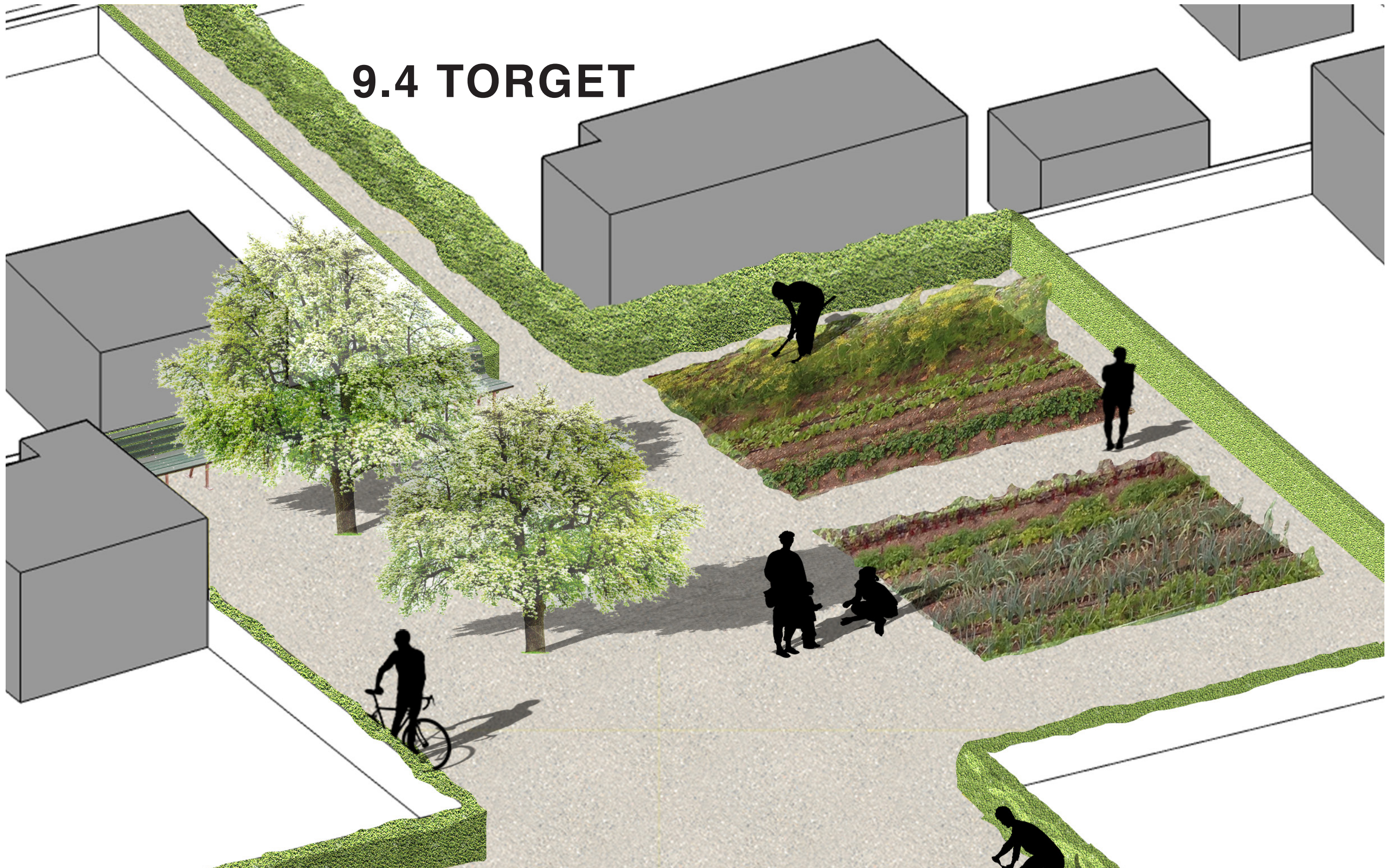

Fig. 18 Torget är själva kärnan i förslaget, här har man möjlighet att skapa platser med en stor variation.

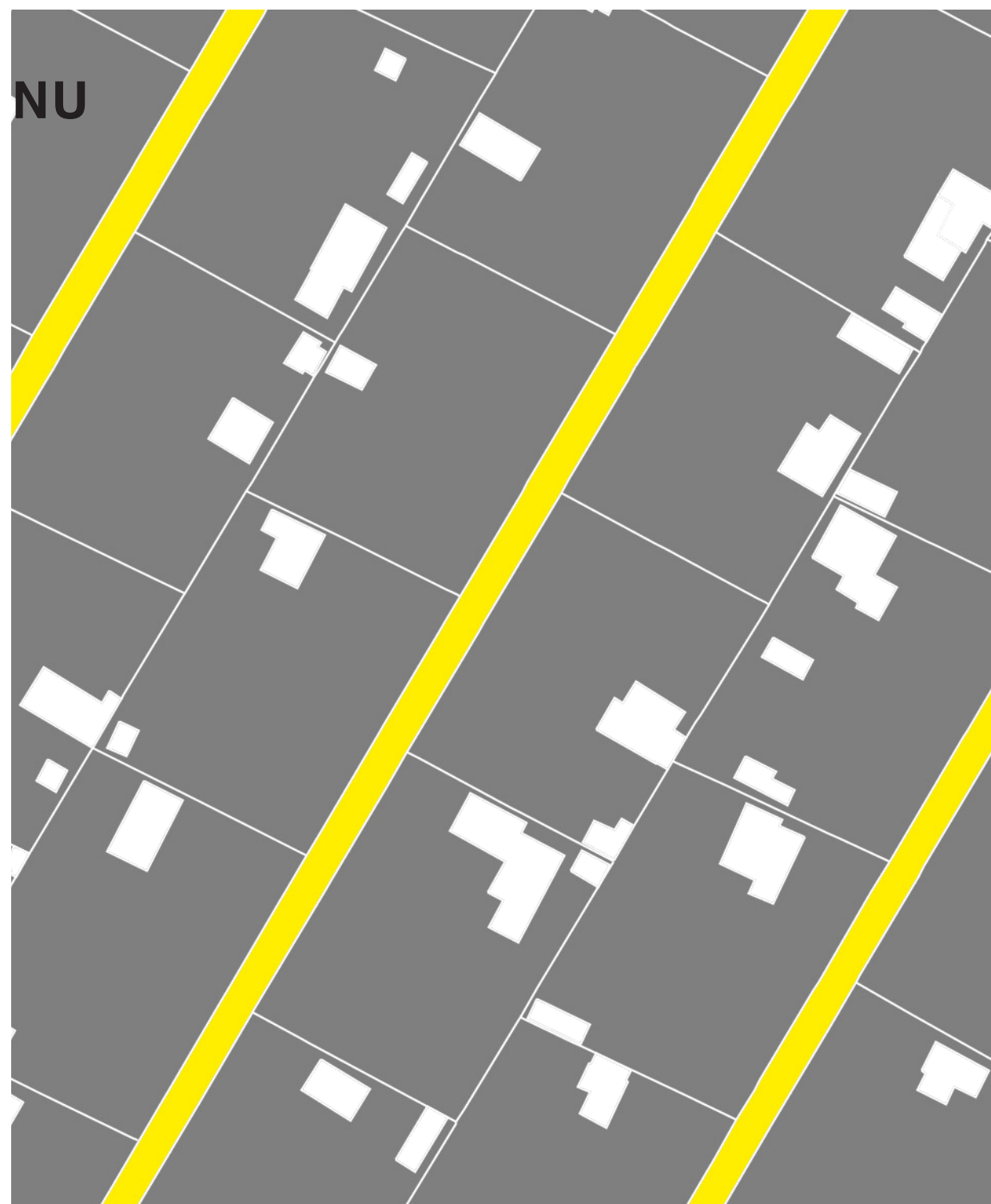

Fig. 19

Torget är själva kärnan i förslaget. Här finns en möjlighet att skapa platser med stor variation emellan sig. Torgen föds ur en lämnad kolonilott. När en lott sägs upp omvandlar kommunen den till offentlig yta. Det blir en 450-550 m² yta som kan programmeras efter behov eller efter ett initiativ från en skola, förening eller liknande. Dessa platser blir små torg i området. På nästa uppslag följer några förslag på vad torgen skulle kunna användas till (Fig. 21-23). Torgen kan rymma en rad olika funktioner, till

Fig. 20

exempel grillplats, odlingslotter, scen och bänkar för skolor att undervisa utomhus eller för mindre föreställningar.

Med hjälp av dessa torg kan S:t Olovs vång bredda sin brukarbas, genom att variationen mellan torgen lockar fler typer av människor.

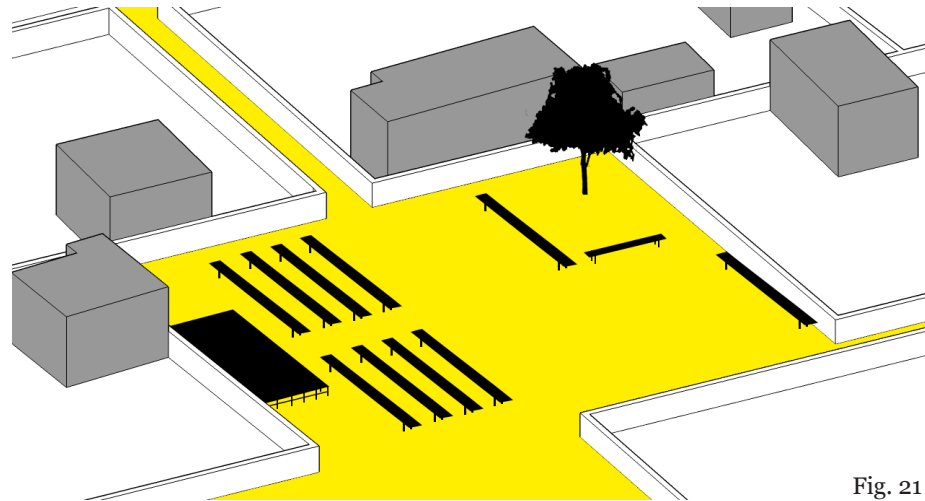

Fig. 21

Här är torget utformat med scen och bänkar för att fungera som utomhusklassrum eller för föreställning.

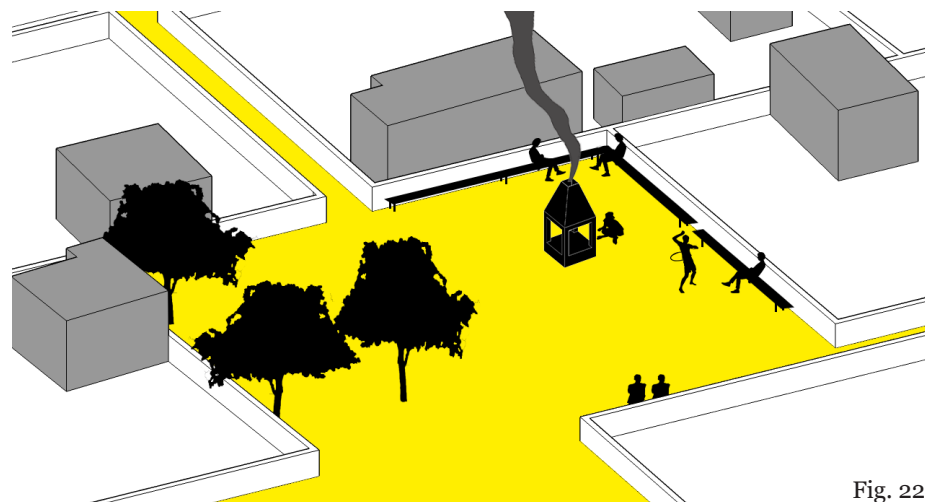

Fig. 22

Torget har här utrustats med grillplats och sittplatser, som kan användas av koloni ägare och av människor i närliggande områden.

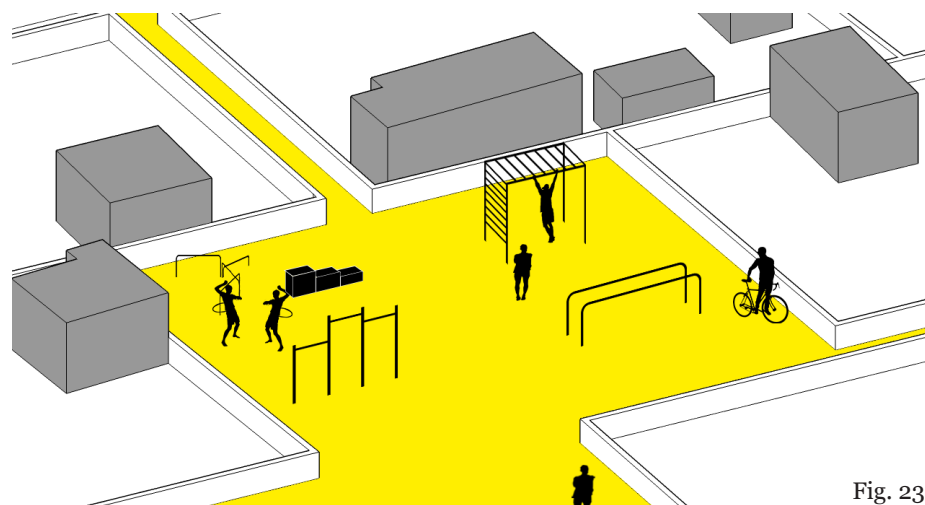

Fig. 23

Torget kan också ge plats åt ett utegym som kan locka invånare från hela Landskrona.

9.5 ÖVERSIKT FÖRSLAGETS EFFEKTER

Fig. 24 Konceptplan över förslagets effekter.

10 DISKUSSION

På grund av begränsningarna i det här arbetet har jag valt att endast arbeta inom koloniområdet S:t Olovs vång. Men det skulle vara en fördel för området om även grönytorna Tegskiftet i norr och Östervångsparken öster om kolonierna vävdes in i förslaget (se Fig. 24). Även Rönnbergagatan tål att krypas ner några meter i bredd då den är väl överdimensionerad. Körbanan är cirka 10 meter vilket tillåter att man kan krympa den med åtminstone tre meter. Jag tror att hela området skulle få en bättre helhet om man försökte koppla samman dessa grönområden med kolonierna. Entréer och stråk skulle bli tydligare för den som går och cyklar om man tog ett helhetsgrepp från stationen i öster till S:t Olovs vångs västra gräns. Det skulle underlätta om man vill att människor ska ta sig till och från stationen med cykel eller till fots. Ett sådant helhets-

grepp skulle också kunna underlätta för gående och cyklister att hitta till centrum och havet och andra viktiga punkter i Landskrona.

S:t Olovs vång lider av samma problem som stora delar av staden Landskrona, få kopplingar i öst-västlig riktning. Det handlar om ren fysisk planering. Jag har jobbat med något som är befintligt och som har personligt värde för de som har sin lott på S:t Olovs vång därför har jag i förslaget försökt hitta en process och ny fysisk struktur som inte gör för stora och okänsliga ingrepp. Genom att låta den nya planen för området växa fram allteftersom det ges möjlighet och låta det ta den tid det tar. Mer direkta förändringar bör och kan göras runt om koloniområdet för att både stödja förändringen inom området. Det är viktigt att man inom området låter det ta tid så att utvecklingen kan komma ur initiativ från invånare. Det finns en viss skillnad mellan koloni-

trädgården och annan urban odling. I koloniträdgården odlas allt från växter för det visuella och estetiska värdena till ren nyttoodling för det egna hushållet. I den litteratur som jag läst under detta arbete verkar det som att urban odling i andra former främst handlar om att odla ätbara grödor. Om det är så och varför det är så skulle vara intressant att utforska vidare. Till exempel är det miljön som påverkar vad man odlar eller är det i vilken typ sammanhang som spelar in. Kan det sociala engagemanget hos många av de nätverk som sysslar med urban odling även påverka växtval, att det ska vara till nytta och så vidare? Eller handlar det främst om vem eller vilka det är som odlar?

Forskning och kartläggning inom ämnet urban odling är viktigt eftersom det uppenbarligen kan ha väldigt positiva effekter för människors deras omgivningar. Det verkar som att odlingsinitiativ i de fall som nämns i artiklar som jag läst har många fördelar när det gäller integration, att lyfta socialt utsatta områden och förbättra människors psykiska hälsa.

Jag har haft svårt med att hitta litteratur om svenska förhållanden. Det har därför blivit främst engelskspråkiga artiklar som främst beskriver förhållanden i amerikanska städer

och ofta stadsdelar med främst låginkomsttagare. Jag får bilden av att det är främst i den typen av miljö som odlingsinitiativ upptår. Om det faktiskt är så vet jag inte. Intresset av att ta hand om sin utemiljö kanske är större där på grund av ren nödvändighet och/eller rastlöshet?

Eftersom trädgårdsarbete är jämnfördelat över könen och utförs i någon mån av en så stor del av befolkningen (FOR, 2012) så bör den vara ett bra plattform för ökad integration i våra allt mer segregerade städer. Detta faktum tycker jag är viktigt att ta med sig när man planerar för framtiden. Samt att odlingsinitiativ i städer oftast uppstår genom lokalt engagerade grupper som organiserat sig själva. I detta finns det en jättestor potential att engagera människor i planeringen och utformningen av sina närområden. Jag tror också att det kan minska barriären mellan stadens styre och befolkningen. Det är därför viktigt att kommuner ger stöd till organisationer och grupper som vill och kan utnyttja sina lokala grönområden för till exempel odling och även skapar ett klimat för dessa att kunna uppstå, då det kan ha många positiva effekter i sitt närområde (Colding & Barthel, 2013, sid. 163).

Fig. 25

KÄLLFÖRTECKNING

Elektronisk:

Moström, Jerker, 2012, *Mest koloniträdgårdsmark i storstäderna*, tillgänglig via http://www.scb.se/sv_/Hitta-statistik/Artiklar/Mest-koloniträdgårdsmark-i-storstäderna/ [2014-11-12], (Publicerad: 2012-09-04; Nr 2012:93)

Tryckt:

Björk, Camilla & Eklund Anna (2007), *Urban agriculture i den hållbara staden - En fältstudie i Managua*, Alnarp: Institutionen för Landskapsplanering SLU Alnarp.

Björkman, Lise-Lotte (2012), *Fritidsodlingens omfattning i Sverige*, Alnarp: FritidsOdlingens Riksorganisation & SLU Alnarp.

Boverket (2007), *Bostadsnära natur - inspiration & vägledning*, Karlskrona: Boverket.

Boverket (2010), *Plats för trygghet - Inspiration för stadsutveckling*, Karlskrona: Boverket.

Cameron, Ross W.F.; Blanuša, Tijana; Taylor, Jane E.; Salisbury, Andrew; Halstead, Andrew J.; Henricot, Béatrice; Thompson, Ken (2012), The domestic garden - Its contribution to urban green infrastructure, *Urban Forestry & Urban Greening*, Årg.2012, Vol. 11, sid. 129–137

Colding, Johan & Barthel, Stephan (2013), The potential of ‘Urban Green Commons’ in the resilience building of cities, *Ecological Economics*, Årg. 2013, Vol. 86, sid. 156–166.

E. van den Berg, Agnes; Hartig, Terry; Staats, Henk (2007), Preference for Nature in Urbanized Societies: Stress, Restoration, and the Pursuit of Sustainability, *Journal of Social Issues*, Årg. 2007, Vol. 63, No. 1, sid.79-96.

Gehl, Jan (1973/2003), *Livet mellem husene - Udeaktiviteter og udemiljøer*, 6:e utgåvan, 1:a upplagan, Köpenhamn: Arkitektens Forlag

Guitart, Daniela; Pickering, Catherine; Byrne, Jason (2012), Past results and future directions in urban community gardens research, *Urban Forestry & Urban Greening*, Årg. 2012, Vol. 11, sid. 364–373.

Jacobis, Jane (1961/1992), *The Death and Life of Great American Cities*, New York: Vintage Books, a division of Random House, Inc..

Landskrona Stad (2012), *Fördjupning av översiktsplanen för Landskrona tätort. Del 1 - Planförslag. Samråd 2012-05-02*, Landskrona: Landskrona Stad

Landskrona Stad (2013), *Översiktsplan Landskrona Stad - Planförslag samrådshandling 2013-10-15*, Landskrona: Landskrona Stad.

Muntlig:

Stadsbyggnadsförvaltningen Landskrona Stad, föreläsning: ”Presentation för Alnarpsstudenter 2012-01-18”, på LTJ-fakulteten SLU, Alnarp, 18 januari 2012.

BILDKÄLLOR OCH KARTUNDERLAG

Fig. 1-9, 25, Ortofoton kommer från © Lantmäteriet [License No. I2014/00764]

Fig. 11, 13-14, 16-17, 19-20, 24 CAD-ritningar som används som underlag till illustrationer tillhandhålls av Landskrona Stad, Stadsbyggnadsförvaltningen.

Alla bilder och illustrationer är skapade av David Bratthäll